

קבלות חג וקבלת שבת

במאה ה-ט"ז התקינו המקובלים בצפת יחידה חדשה בסדר התפילות של עם ישראל - קבלת השבת. מזמורי תהלים ופיוטים חדשים השתלבו יחד כדי לייחד את כניסת השבת ואת תפילת ערבית של ליל שבת משאר ימות השבוע. בכוונה דומה ובהשראת אופייה החדשני של קבלת השבת אנו מציעים בעמודים הבאים קבלות חג ייחודיות לרגלים השונים. קבלות החג עוסקות בנושאים המאפיינים כל חג, והן יסייעו ליצור את האווירה המבוקשת בקהילה ובבית. קבלות החג מורכבות מקטעי קריאה ומשירי זמר ממגוון תקופות. אתם מוזמנים לבחור את הקטעים ואת השירים המתאימים לקהילתכם, להוסיף עליהם וגם לשלב אותם בתפילות אחרות בחג.

קבלת חג הפסח

זכור את המצוה אשר ציווך יי בדבר הפסח לעשותו בעתו בארבע עשר לחדש הראשון...: כי היום הזה ראשית החג הוא וראשית השמחה ואתם תשבו ואכלתם את הפסח במצרים: ... וכל ישראל יושבים ואוכלים את בשר הפסח ושותים יין ומהללים ומפארים ומברכים את יי אלהי אביהם ונכונים לצאת מעול מצרים ומעבדותם: וזכרתם את היום הזה כל ימי חיך פעם בשנה ביומו ככל חוקתו ואל תעבור יום מימיו ומהחודשים חודש: כי חוק עולם הוא קרות על לוחות השמים לבני ישראל לעשותו בכל שנה ושנה פעם בשנה בכל דורותיהם ואין סוף הימים כי לעולם הושם:

ספר היובלים מט

תחילת החג באמצע החודש, בחמישה עשר, שבו הירח במילואו, בכוונה שלא תהיה כל חשכה באותו היום, אלא הכול יהיה מלא אור מכול וכול, כשהשמש זורחת מן הבוקר עד הערב, והירח מן הערב עד השחר. שני המאורות מפנים מקום זה לזה, בלי שיעיב כל צל על זוהרם:

פילון האלכסנדרוני, על החוקים לפרטיהם ב

תהלים קיד

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית יַעֲקֹב מֵעַם לוֹעֵז:
הַיְתֵה יְהוָה לְקִדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמִּשְׁלוֹתָיו:
הַיִּם רָאָה וַיִּנַּס הַיִּרְדֵּן: סֹב לְאַחֹר:
הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵלִים גְּבְעוֹת כְּבָנֵי צֹאן:
מִה לָּהּ הַיִּם כִּי תִנּוּס הַיִּרְדֵּן תִּסָּב לְאַחֹר:
הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵלִים גְּבְעוֹת כְּבָנֵי צֹאן:
מִלְפָּנָי אֲדוֹן חוֹלֵי אֶרֶץ מִלְפָּנָי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב:
הַהִפְכִי הַצּוּר אַגֵּם מַיִם חֲלָמִישׁ לְמַעַיְנֹו מַיִם:

לְכֹן אָמַר לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי יְהוָה וְהוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלַת מִצְרַיִם וְהִצַּלְתִּי אֶתְכֶם מֵעַבְדֹתָם וְגֵאתִי אֶתְכֶם בְּזָרוּעַ נְטוּיָה וּבִשְׁפָטִים גְּדִלִים: וְלִקְחַתִּי אֶתְכֶם לִי לְעַם וְהִיִּיתִי לְכֶם לֵאלֹהִים וַיִּדְעוּתָם כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם מִתַּחַת סְבֻלוֹת מִצְרַיִם:

קָבְעוּ חֲכָמִים אֲרָבַע כּוֹסוֹת שֶׁל לֵיל פֶּסַח: אָמַר רַב הוּנָא בְּשֵׁם רַב בְּנֵיהּ כְּנַגַּד אֲרָבַע גְּאֻלוֹת שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּמִצְרַיִם: "וְהוֹצֵאתִי", "וְהִצַּלְתִּי", "וְגֵאתִי", "וְלִקְחַתִּי".

בראשית רבה (וילנא) פח

וּבְיַמֵּינוּ נִתְקַיְמָה בְּעַם יִשְׂרָאֵל גַּם לְשׁוֹן הַגְּאֻלָּה הַחֲמִישִׁית:

שמות ו

וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדִי לְתַת אֹתָהּ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וְלִיעֲקֹב וְנָתַתִּי אֹתָהּ לְכֶם מוֹרְשָׁה אֲנִי יְהוָה:

כתנות פסים לבש הגן משה אבן עזרא

כָּל צִיץ חֶדֶשׁ לְזִמְנוּ חֶדֶשׁ.	יֵצֵא מִבֵּין מִשְׁמֵר עָלָיו	כְּתָנוֹת פָּסִים לְבֹשׁ הַגֵּן
יֵצֵא שׁוֹחֵק לְקִרְאֵת בּוֹאוֹ -	וַיִּשְׁנֶה אֶת בְּגָדֵי־כִלְאוֹ.	וּכְסוֹת רִקְמָה מִדֵּי דִשְׂאוֹ
אֶךְ לִפְנֵיהֶם שׁוֹשֵׁן עֶבֶר,	מִי לֹא יִשְׁתָּה יֵינוּ עָלָיו -	וּמַעִיל תִּשְׁבֹּץ עֵטָה כָּל עֵץ
מֶלֶךְ, כִּי־עַל הוֹרֵם כְּסָאוֹ.	הָאִישׁ הַהוּא יֵשֵׂא חֲטָאוֹ!	וּלְכָל עֵין הָרְאָה פְּלֹאוֹ.

להאמין בחירות פירושו להאמין בכוחם של מאורעות, להאמין שהאדם יכול להשתחרר מכבלי התהליכים אשר הוא כרוך בהם ולהתנהג בדרך שאיננה מוכתבת על ידי מצבים קודמים. חירות היא המצב של יציאה מן העצמי, מהלך של אקסטזה רוחנית, במובן המקורי של המילה.

מי, אם כן, בן חורין? האדם היצירתי, החופשי ממגבלות הצרכים, שאיננו כבול לתהליכים, שאיננו משועבד לנסיבות.

אנו בני חורין ברגעים נדירים. רוב הזמן אנו מונעים על ידי תהליכים; אנו נכנעים לכוח של תכונות אופי מולדות או לעצמה של נסיבות חיצוניות. חירות איננה מצב שבעי לאדם, איננה עמדה קבועה של התודעה. חירות צריכה להתרחש. חירות היא פעולה, מאורע. לכולנו יש פוטנציאל לחירות. בפועל, אנו נוהגים כבני חורין רק במקרים נדירים. חירות אין פירושה הזכות לחיות כפי שרוצים. המשמעות היא היכולת לחיות חיים רוחניים, לעלות למדרגה גבוהה יותר של קיום.

הרב אברהם יהושע השל, אלהים מבקש את האדם

פעמי אביב חיים נחמן ביאליק

הִיְתָה רוּחַ אַחֲרֵת, גָּבְהוּ שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם,
 וַיִּגְלוּ מַרְחָקִים בְּהִירִים, רַחְבֵי יָדַיִם -
 עַל־הַקֶּר עוֹמְדוֹת רִגְלֵי הָאָבִיב!
 עַל־הַמְגֵרֶשׁ עַם־שִׁמְשׁ אֲדִים חַמִּים
 מִשְׁתַּטְחִים,
 מִן־הָעֵצִים הַרְטָבִים פְּטוּרֵי צִיצִים
 מִתְּפִתְחִים -
 הִיְתָה רוּחַ אַחֲרֵת מִסְבִּיב.

עוֹד לֹא־פָּרְצוּ הַנְּגָהוֹת, אֵין עוֹד צִלְצִלֵי
 תְּרוּעָה -
 מְאִילָה תִתְּפֹשֵׁט שִׁירָה זָכָה וְצִנּוּעָה,
 אֹרוֹת רַכִּים כְּמוֹ בַקְעִים וְעוֹלִים -
 חָבוּ כַמְעַט! וְהַתְּפָרֵץ עַז הַחַיִּים הַחֲתוּמִים,
 יִצִּיץ פִּתְאֹם וַיִּתְּגַל כָּל־עֲזוֹ הָעֲלוּמִים,
 כָּל־הַכּוֹחוֹת הַפְּרִים, הַגְּדוֹלִים!

וּמַה־מְתוֹק הָאוֹר וּמַה־מְתוֹק הָרוּחַ!
 פָּנִים שׁוֹחֲקוֹת בְּכָל, בְּאַשֶׁר עֵין תִּנּוּחַ -
 שָׁם רְעוּתָה לְקֶרְאָתָה מִזְהֵרֶת.
 וּמִכָּל אֶל־כָּל חוֹשֵׁי זָהָב נִמְתַּחִים;
 עוֹד מַעֵט וְהַשְׁתַּפְּכָה בְּלִבְנֵת הַפְּרָחִים
 שִׁפְעַת נֶעֶר הַלְזוֹ וְזֶה הָעֵתְרֶת.

עוֹד מַעֵט וְהַשְׁתַּפְּכוּ בַפְּרָחִים לְבָנִים
 גַּם־נְעוּרֵי הַחֲדָשִׁים וְחַלְמוֹתֵי הַיְשָׁנִים,
 כִּי גַם־בָּם נִשְׁבָּה רוּחַ הָאָבִיב.
 וּמִלְבָּבֵי הַמֶּלֶא כָּל־הַיְגִיגֵי אֲשִׁיחָה,
 וּבְדַמְעוֹת מְזֵהִירוֹת שְׁחוֹר יְאוּשֵׁי אֲדִיחָה -
 הִיְתָה רוּחַ אַחֲרֵת מִסְבִּיבו!

מושג האלוהים, בבחינת גואל המדוכאים, חולל מהפכה במשמעותה של הדת ובתפקיד שהיא ממלאת בחיי אדם. היא נתפסת כמרוממת את תכונות הנפש המוסרית. דת ישראל ממקמת את תחיית השבע, בבחינת גילוי אלוהי, במדרגה נמוכה מתחיית רוח האדם על ידי החירות. פסח הוא בראש ובראשונה "זמן חירותנו". רבים סבורים כי הדת והחירות סותרים משבעם זה את זה. הם מניחים כמובן מאליו כי עיקר תפקידה של הדת הוא לרסן את החירות. כנגד תפיסה מושעת זו של החירות, הבאה מתוך ראייתה כהפקרות או כהזיה מדינית, מדגיש חג הפסח - מכוח הדבקות שלו באלוהים ככוח המוליך אל החירות - את הרעיון כי החירות היא שורש חייו הרוחניים של האדם ותנאי עיקרי להגשמתו העצמית. היא גאולת נפשו.

על־פי הרב מרדכי מנחם קפלן, ערכי היהדות והתחדשותם

יהוה זכרנו יברך:

יְבָרֵךְ אֶת בֵּית יִשְׂרָאֵל יְבָרֵךְ אֶת בֵּית אַהֲרֹן:
 יְבָרֵךְ יִרְאֵי יְהוָה הַקְּטָנִים עִם הַגְּדֹלִים:
 יִסַּף יְהוָה עֲלֵיכֶם עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם:
 בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֲשֵׂה שְׁמִים וְאַרְצֵן:
 הַשְׁמַיִם שְׁמִים לַיהוָה וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם:
 לֹא הַמֹּתִים יִהְלְלוּ יְהוָה וְלֹא כָּל יוֹרְדֵי דוֹמָה:
 וְאַנְחֵנוּ נִבְרָךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם הַלְלוּיָהּ:

תפילת ערבית בעמוד 54.

**קבלת הג
 לשביעי של פסח**

עֲזֵי וְזִמְרַת יְהוָה וַיְהִי־לִי לִישׁוּעָה:

סיפור יציאת מצרים - על שום מה?

יש ציפורי דרוור שאם כולאים אותן בכלוב, הן מתות גם אם מספקים כל מחסורן במזון ובמים. אך לבני האדם אין אינסטינקט דומה של אהבת החירות. מיליוני בני אדם, בעבר הרחוק והקרוב, חיו שנים רבות בכלובים. עמים קטנים וגדולים כופפו צווארם תחת עול פרעה זר, או פרעה שנולד וגדל בקרבם. לעתים, חלפו שנים רבות עד שכמה מן הכלואים השמיעו את זעקת החירות.

לספר ביציאת מצרים, לחזור ולספר שוב ושוב, שנה בשנה - על שום מה? על שום שאדם שאינו לומד את לקחי ההיסטוריה, סופו שיחזור על השגיאות ועל האסונות